

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Шосткинський інститут Сумського державного університету
Фармацевтична компанія «Фармак»
Управління освіти Шосткинської міської ради
Виконавчий комітет Шосткинської міської ради

ОСВІТА, НАУКА ТА ВИРОБНИЦТВО: РОЗВИТОК ТА ПЕРСПЕКТИВИ

МАТЕРІАЛИ III Всеукраїнської науково-методичної конференції

(Шостка, 19 квітня 2018 року)

Суми
Сумський державний університет
2018

ГОПАК ЯК ФЕНОМЕН УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ХОРЕОГРАФІЇ

Я. С. Короткевич, Н. В. Серeda, Н. М. Петрушка

Шосткинська загальноосвітня школа I-III ступенів № 7

yana_sokolova_17@mail.ua

Актуальність зазначеної теми пояснюється підвищеним інтересом останніх років до витоків української народної культури, активним пошуком засобів виховання патріотично налаштованої молоді, прагненням знайти, зберегти і збагатити сучасними інтерпретаціями оригінальні надбання духовної української культури.

Метою даної роботи є дослідження особливостей народного танцю гопака, його різновидів, основних рухів, костюмів. Об'єктом дослідження є український народний танець. Предметом - процес еволюції танцю «Гопак» та засобів його художньої виразності.

У першому розділі розкриті теоретичні аспекти досліджуваної проблеми: етнографічні особливості українського народного танцю, його характеристика та класифікація. Приділена увага дослідженням відомих митців, які зробили вагомий внесок у розвиток українського народного танцю.

У другому розділі подається характеристика українського народного танцю «Гопак», його різновидів та сценічних костюмів. Велика увага приділяється стилістично-лексичним особливостям рухів.

Народний танець – це один з найдавніших видів фольклору. А хороводи є первісною формою народного танцювального мистецтва. Першим відчутним порушенням тих традицій було виконання побутових танців: гопаків, козачків, триндичок, коломийок у супроводі інструментальної музики, які перейшли в репертуар професійних і самодіяльних колективів.

Народне мистецтво України за своїми відмінними рисами та етнографічними особливостями ділиться на 5 етнографічних зон: Центральна Україна, Полісся, Поділля, Карпати, Крим.

Серед дослідників українського народного танцю ХХ століття можна виділити трьох хореографів. Василь Верховинець поділив всі українські танці на масові, парні та сольні, Андрій Гуменюк - на хороводи, сюжетні й побутові, а Павло Вірський фактично перевернув всю історію та розвиток народної хореографії, піднявши національну творчість на рівень найвищого професіоналізму.

Гопак - найпопулярніший український народний танець. Він виник у середині XVII століття як масовий чоловічий імпровізаційний танець козаків Запорізької Січі. Назва походить від слова «гопати» - стрибати, і від аналогічного вигуку «гоп». У другій половині XVII століття з'явилися фольклорні варіанти танцю «Гопак», де додалася лірична жіноча частина. У XVIII столітті танець поширився територією всієї України, а також з'явилися спроби його театралізувати. У XIX столітті – стає невід'ємною складовою українського аматорського і професійного театру. На початку ХХ століття народний танець «Гопак» розвивається у Першому українському стаціонарному театрі Миколи Садовського. Нові форми театралізованого фольклорного видовища створив Михайло Соболь у своєму хореографічному ансамблі «Українські козаки». Засновником нового напрямку в українській народно-сценічній хореографії став Павло Вірський. Сучасний Гопак виповнюється в ряді балетів: «Тарас Бульба», «Коник-Горбоконики», та опер: «Запорожець за Дунаєм», «Енеїда», «Мазепа» і включається в програму ансамблів і солістів.

Сучасні хореографи виділяють три види гопака: фольклорно-побутовий, сценічно-академічний і бойовий гопак, розробником якого з початку 80-х років ХХ століття є

Володимир Пилат. Поряд із цим існують декілька форм виконання танцю «Гопак»: сольна, парна, масово-групова, парно-масова або ансамблева.

Танцювальна лексика народного танцю створює образ та є формою його існування. У гопаку превалюють чоловічі танцювальні рухи. Їх можна символічно об'єднати в окремі групи: присядки, стрибки та оберти. Лексикою жіночих рухів є вихилясник, партерні оберти, голубці, низькі тинки, доріжки, дрібушечки, упадання.

Народні танці завжди виконувалися у національному одязі, який підкреслював й щільно облягав тіло танцюриста, але не заважав виконувати рухи та був естетично привабливим.

Проаналізувавши джерельну базу та відповідної літератури з історії розвитку народної хореографії доходить, що козацтво привнесло в український народний танець теми боротьби за волю, непримиренності до ворогів, волелюбності й життєрадісності, взаємодію традицій та новаторства, що визначає динаміку творчого процесу у народній хореографії, і є актуальною проблемою, яка потребує широкого наукового і фахового обговорення. Адже народний танець переживає складний процес адаптації до нових соціально-культурних обставин.

З часом український народний танець розвивався і збагачувався новими відтінками та настроями. Дослідивши етапи розвитку українського народного танцю «Гопак», знаходимо у ньому м'який гумор, героїзм боротьби, велич перемог, радість творчої праці й завзяту веселість. При сучасній геополітичній ситуації у нашій країні, коли політика влади спрямована на відродження духовних цінностей і патріотичних традицій, відродження народної духовної творчості набуває все більш важливого значення. Вигострений століттями народний танець є однією з найвищих духовних цінностей українського народу, а також ефективним засобом всебічного виховання, збереження та розвитку традицій національної хореографічної культури, потужним інструментом формування національної самосвідомості.

Танець «Гопак» є яскравим феноменом української народної хореографії. Він вирізняється насиченістю віртуозними рухами, має цікаву історію розвитку. Його характерні риси – сила і спритність, героїзм і благородство. Він - український народний танець, що у різноманітних сценічних обробках став своєрідною емблемою національної хореографічної культури, що втілює у собі всю широту української душі та давно вже став візитною карткою України.

Список літературних джерел

1. Василенко К. Ю. Лексика українського народно-сценічного танцю: Автореферат дисертації доктора мистецтвознавства / К. Ю. Василенко. – К., 1998. – 22 с.
2. Верховинець В. Теорія українського народного танцю / В. Верховинець. – К.: Музична Україна, 1990. – 149 с.
3. Годовський В. М. Народне танцювальне мистецтво України. Частина 1. Західний регіон / В. М. Годовський, Л. А. Маркевич. - Рівне, РДГУ, 2003. – 32 с.
4. Гуменюк А.І. Українські народні танці / А. І. Гуменюк. – К.: Наукова думка, 1969. – 615 с. 2.
5. Приступа Є. Традиції української фізичної культури (Частина 1) / Є. Приступа, В. Пилат / Є. Приступа. – Львів: Троян, 1991. – 104 с.
6. Станішевський Ю. О. 225 років історії : монографія / Ю. О. Станішевський // Балетний театр України / Ю. О. Станішевський. – Київ: Музична Україна, 2003. – (Національна академія наук України).
7. Шевченківський словник: У двох томах / Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка Академії Наук УРСР. – Київ : Головна редакція УРЕ, 1978.